

ky patrném otoku, se mohou podílet tři dílčí mechanismy:

- zmnožení nitrokloubní tekutiny
- zmnožení intersticiální tekutiny
- zduření nitrokloubních měkkých tkání

Výpotek uvnitř kloubu může být dle původu zánětlivý, nezánětlivý nebo hemoragický. Základní charakteristiky výpotků shrnuje tabulka 1. Při vyšetření je vhodné odlišit možnost proliferace kostních či chrupavčitých struktur v oblasti kloubu či uložených metabolitů při vrozených metabolických chorobách (3).

Anamnéza

Základním krokem ke správné diagnóze je pečlivě odebraná anamnéza. Informace je nutné získat jak od dítěte, s ohledem na věk, tak od rodičů. Zaměříme se na okolnosti vzniku, délku trvání a charakter obtíží. V první řadě se ptáme na počet a lokalizaci postižených kloubů. Zajímá nás, kdy otok vznikl, jak dlouho trvá a jaká je dynamika obtíží, tj. zda je otok stálý, mizí či migruje. Dále zjišťujeme, zda obtíže omezují dítě v pohybu nebo brání jeho normální aktivitě. Dítě si také může vypěstovat úhybné mechanismy, kterými obtíže obchází, například kulhání, antalgické držení končetiny, vyhýbání se určitému pohybu. Důležitým aspektem při anamnéze je i přítomnost bolesti, včetně její intenzity, časového výskytu a možného nočního výskytu či zhoršení. Ptáme se, kdy je maximum obtíží (ráno? večer?), zda se symptomy v průběhu dne zhoršují a existují-li faktory přinášející úlevu (např. aplikace chladu či tepla, elevace končetiny, klid nebo pohyb). Pokud zlepšení nastává v klidu, můžeme usuzovat, že příčina je spíše mechanická. Jestliže jsou největší obtíže ráno po probuzení a rozhýbáním se zmírňují, mohlo by se jednat o zánětlivou bolest, např. při chronickém revmatologickém onemocnění. Rozdíl mezi zánětlivou a mechanickou bolestí ukazuje tabulka 2. Nutné je zhodnocení systémových příznaků, jako jsou febrilie, únava, noční pocení, úbytek hmotnosti či kožní projevy (3, 4).

Ptáme se na okolnosti vzniku příznaků, včetně nedávných úrazů či infekce (respirační,

gastrointestinální, močové) nebo febrilní stavy. Klademe otázku na kontakt s hmyzem či cestovatelskou anamnézu. Rovněž je nutné zjistit informace o medikaci a případném užívání návykových látek.

V neposlední řadě věnujeme pozornost rodinné anamnéze. Cíleně se ptáme na chronická onemocnění u blízkých příbuzných. Zajímá nás zejména přítomnost autoimunitních, autoinflamatorních či hematologických poruch (např. idiopatické střevní záněty, celiakie, chronická kardiální či plicní onemocnění, cystická fibróza, juvenilní idiopatická artritida (JIA), systémový lupus erythematosus (SLE), vaskulitidy, dermatomyositida, uveitidy, psoriáza, syndromy periodických horeček, malignity) (3, 4, 5). Seznam základních anamnestických otázek je uveden v tabulce 3.

Tab. 1. Tabulka kloubních výpotků (převzato a volně upraveno dle zdroje (2))

Typ výpotku	Normální	Nezánětlivý	Zánětlivý	Septický	Hemoragický
Barva	slámová	slámová	žlutá/bílá	žlutá/bílá/zelená	červená/oranžová
Zákal	není	opalescentní	průsvitný	zkalený	průsvitný
Viskozita	vysoká	vysoká	nízká	nízká	variabilní
Počet leukocytů	< 200	200–2 000	2 000–50 000	> 50 000	přítomnost erytrocytů
Polymorfonukleáry	< 25 %	< 25 %	> 50 %	> 75 %	–

Tab. 2. Rozlišení zánětlivého a nezánětlivého procesu (převzato a volně upraveno dle zdroje (2, 3))

	Zánětlivý	Nezánětlivý/mechanický
Bolest horší	ráno/po dlouhém odpočinku	večer/po zátěži
Postižený kloub	jákykoliv (nosný i drobný)	častěji nosné klouby dolních končetin
Zduření	měkké tkáně	kost
Zarudnutí	někdy	ne
Proteplení	někdy	ne
Ranní ztuhlost	výrazná (> 1 h)	mírná (< 45 min)
Systémové příznaky	někdy	ne
Reaktanty akutní fáze	zvýšené	normální
Věk	jákykoliv věk	častěji starší děti/adolescenti

Tab. 3. Základní anamnestické otázky

Nález a charakter	Kolik a které klouby jsou oteklé? Kdy otok vznikl a jak dlouho trvá? Je otok stálý nebo se mění či mizí? Migrují otoky? Omezuje otok dítě v pohybu? Kulhá dítě? Je otok bolestivý? Kdy se bolest projevuje? Bolí kloub v noci? Co na obtíže pomáhá (chlad, teplo, zvýšená poloha, klid, pohyb)? Má dítě horečku? Objevují se jiné celkové příznaky (únava, noční pocení, hmotnostní úbytek, vyrážka...)?
Okolnosti vzniku	Bylo v poslední době dítě nemocné (respirační, gastrointestinální či močová infekce, horečnaté onemocnění)? Mělo úraz? Nebylo poštípáno hmyzem? Užívá nějaké léky, drogy?
Rodinná anamnéza	Vyskytují se v rodině dítěte chronická onemocnění (autoimunitní či autoinflamatorní, hematologické...)?